

7 paskaita

Veiksmažodžiai. Bendra apžvalga

Skaitiniai: ištraukos iš Snorio Sturlusono „Edos“ bei skaldo Tjodolvo iš Hviniro drapos „Ilga kaip ruduo poema“

Veiksmažodžiai kaitomi asmenimis, skaičiais, laikais ir nuosakomis. Kaip ir kitose germanų kalbose, jie skirstomi į stipriuosius ir silpnuosius. Stiprieji pasižymi tuo, kad juos kaitant laikais pasireiškia šaknies balsių kaita (vad. abliautas), o silpniesiems būtajame laike būdinga dentalinė priesaga [ð], [d] arba [t]. Čia tik bendrai apžvelgsime veiksmažodžių kaitybą laikais tiesioginėje nuosakoje. Asmenuoti kol kas nesimokysime, nes tekstas, kurį netrukus skaitysime, pasakojamas trečiuoju asmeniu, tad ir visi veiksmažodžiai jame pavartoti trečiojo asmens forma. Dėl tos pačios priežasties visus veiksmažodžių pavyzdžius šiame skyrelyje pateiksime trečiuoju asmeniu. Pradėsime nuo stipriųjų veiksmažodžių.

Stiprieji veiksmažodžiai

Pagal tai, kokie balsiai kaitaliojasi šaknyje, stiprieji veiksmažodžiai skirstomi į septynias klases. Šių veiksmažodžių šaknies balsis dėl abliauto kaitaliojasi bendratyje, būtojo laiko vienaskaitoje, būtojo laiko daugiskaitoje ir būtojo laiko dalyvyje. Esamojo laiko forma dažnai turi tokį patį balsį kaip ir bendratyje. Visgi kai kurių veiksmažodžių esamojo laiko formos ir bendraties šaknies balsis irgi skiriasi, tik jau ne dėl abliauto, o dėl umliauto. Tad dabar pateiksime lentelę, kurioje atskiromis grafomis išskirtos penkios formos – bendratis, esamasis laikas, būtojo laiko vienaskaita, būtojo laiko daugiskaita ir būtojo laiko dalyvis.

	bendratis	esamasis laikas	būtas laikas, vienaskaita	būtas laikas, daugiskaita	būtojo laiko dalyvis	reikšmė
I klasė	í	í	ei	i	i	
	rísa líða	rísr líðr	reis leið	rísu líðu	risit liðit	pakilti praeiti
II klasė	jó/jú/ú	ý	au	u	o	
	skjóta krjúpa lúka	skýtr krýpr lýkr	skaut kraup lauk	skutu krupu luku	skotit kropit lokit	šauti šliaužti užbaigti
III klasė	e/i	e/i	a	u	o/u	
	verða finna	verðr finnr	varð fann	urðu fundu	orðit fundit	tapti rasti, susitikti
IV klasė	o	ø/e	a/o	á/ó	o	
	sofa koma	søfr/sefr kømr/kemr	svaf kom	sváfu/sófu kvámu/kómu	sofit komit	miegoti atvykti
V klasė	e/i	e/i	a/á	á	e	
	vera drepa biðja liggja	er drepr biðr liggr	var drap bað lá	váru drápu báðu lágu	verit drepit beðit legit	būti nužudyti melsti gulėti
VI klasė	a	e	ó	ó	a/e	
	fara vaxa taka	ferr vex tekr	fór (v)óx tók	fóru (v)óxu tóku	farit vaxit tekit	keliauti augti imti
VII klasė	mišrioji klasė					
	ráða búa fá ganga heita	ræðr býr fær gengr heitir	réð bjó fekk gekk hét	réðu bjoggu fengu gengu hétu	ráðit búit fengit gengit heitit	valdyti gyventi duoti eiti vadintis; žadėti

7.1 lentelė. Stipriųjų veiksmažodžių klasės

Silpnieji veiksmažodžiai

Silniesiems veiksmažodžiams abliautas nebūdingas. Jeigu šaknies balsis skirtingose formose ir kaitaliojasi, tai dėl umliauto, o ne dėl abliauto. Pati gausiausia silpnųjų veiksmažodžių grupė pasižymi tuo, kad kamienas baigiasi balsiu / a /. Būtajame laike šie veiksmažodžiai turi priesagą [ð].

bendratis	esamasis laikas	būtas laikas	būtojo laiko dalyvis	reikšmė
kalla	kallar	kallaði	kallaðr/kallat	vadinti
herja	herjar	herjaði	herjaðr/herjat	siaubti, plėsti

7.2 lentelė. Silpnieji veiksmažodžiai su kamiengalio balsiu / a / ir būtojo laiko priesaga [ð]

Kiti silpnieji veiksmažodžiai būtajame laike turi priesagą [ð], [d] arba [t], priklausomai nuo garsinės aplinkos, pvz.:

bendratis	esamasis laikas	būtasias laikas	būtojo laiko dalyvis	reikšmė
føra	førir	førði	førðr/ført	gabenti
døma	dømir	dømdi	dømdr/dømt	teisti
mæla	mælr	mælti	mæltr/mælt	kalbėti, tarti

7.3 lentelė. Silpnieji veiksmažodžiai su būtojo laiko priesagomis [ð], [d] ir [t]

Kai kurie veiksmažodžiai bendratyje ir/arba esamajame laike dėl umliauto turi supriešakėjusį balsį. Be to, šaknies balsis / a / prieš galūnę / u / tampa labializuotas, t. y. pavirsta j / ɔ /.

bendratis	esamasis laikas	būtasias laikas	būtojo laiko dalyvis	reikšmė
leggja	leggr	lagði (dgs. lögðu)	lagðr/lagt	guldyti
hafa	hefir	hafði (dgs. höfðu)	hafðr/haft	turėti
lemja	lemr	lamdi (dgs. lǫmdu)	lamdr (lamiðr)/lamt	luošinti, daužyti

7.4 lentelė. Umliautas silpnųjų veiksmažodžių formose

Veiksmažodis *gera* 'daryti' galėjo būti kaitomas keleriopai:

bendratis	esamasis laikas	būtasias laikas	būtojo laiko dalyvis	reikšmė
gera gerva gøra gørva gjøra gjørva	gerir	gerði gørði gjørði	gerr (gerðr) / gert gørr (gørðr) / gørt gjørr / gjørt gørr / gørt	daryti

7.5 lentelė. Veiksmažodžio *gera* formos

Preterito-prezentiniai veiksmažodžiai

Preterito-prezentiniai veiksmažodžiai iš dalies primena ir stipriuosius, ir silpnuosius. Jų būtasias laikas padaromas su dentatine priesaga, kaip ir silpnųjų (tiesa, ta priesaga gali būti asimiliuota greta esančio priebalsio, plg. formas *kunni* ir *kunnu*), tačiau šaknyje matome pagal abliauto dėsnius besikaitaliojančius balsius.

bendratis	es. l., vns.	es. l., dgs.	būt. l., vns.	būt. l., dgs.	būt. l. dal.	reikšmė
eiga	á	eigu	átti	áttu	átt	turėti
kunna	kann	kunnu	kunni	kunnu	kunnat	galėti, mokėti, gebėti
mega	má	megu	mátti	máttu	mátt	galėti, turėti galimybę
þurfa	þarf	þurfu	þurfti	þurftu	þurft	reikėti, būti reikalingam

7.6 lentelė. Preterito-prezentiniai veiksmažodžiai

Užduotys

- Išverskite šiuos sakinius į lietuvių kalbą, ypatingą dėmesį sutelkdami į veiksmažodžius. Pakomentuokite kiekvieną veiksmažodį – jis stiprusis, silpnasis ar preterito-prezentinis, kokia jo forma pavartota. Galite susidurti su bendratimi, būtojo laiko dalyviu arba asmenuojamosiomis formomis. Pastaruoju atveju nuosaka šiuose sakiniuose visur bus tiesioginė, o asmuo – trečiasis, tad jums reikia nustatyti tik laiką (esamasis ar būtasis) ir skaičių (vienaskaita ar daugiskaita). Galbūt aptiksite ir keletą sangražinių formų?
- NB: veiksmažodžių tiesioginės nuosakos esamojo laiko daugiskaitos trečiojo asmens forma nesiskiria nuo bendraties (pvz. *kalla* – a) vadinti, b) jie/jos vadina), tad susigaudyti, kur yra kuri forma, galima tik iš konteksto.

Hann **sendi** hingat til lands prest, þann er **hét** þangbrandr ok hér **kendi** mǫnnum kristni ok **skírði** þá alla, er við trú **tóku**.

En Hallr [...] **lét skírask** snemhendis.

En þeir **váru** þó fleiri, er í gegn **mæltu** ok **neittu**.

En hann **varð** við þat reiðr mjǫk ok **ætlaði** at **láta meiða** eða **drepa** ossa landa fyrir, þá er þar **váru** austr.

En it næsta sumar eptir **fóru** þeir austan ok prestr, sá er Þormóðr **hét**, ok **kómu** þá í Vestmannaeyjar, er tíu vikur **váru** af sumri [...]

Svá **kvað** Teitr þann **segja**, er sjalfr **var** þar.

En þeir Gizurr **fóru**, unz þeir **kómu** í stað þann í hjá Ólfussvatni, er **kallaðr** er Vellankatla [...]

En síðan **riðu** þeir á þingit [...]

En inir heiðnu menn **hurfu** saman með alvæpni [...]

Þá **báðu** inir kristnu menn Hall á Síðu, at hann skyldi lög þeirra upp **segja** [...]

En síðan er menn **kómu** í búðir, þá **lagðisk** hann niðr, Þorgeirr, ok **breiddi** feld sinn á sik ok **hvíldi** þann dag allan ok nóttina eptir ok **kvað** ekki orð.

En of morguninn eptir **settisk** hann upp [...]

En þat ráð gǫrðisk svá, at af stundu **sendusk** þeir gersemar á milli, enda **helt** friðr sá, meðan þeir **lifðu**.

En hann **lauk** svá máli sínu, at hvárir-tveggju **játtu** því, at allir skyldi ein lög **hafa**, þau sem hann réði upp at **segja**.

Kringla heimsins, sú er mannfólkit **byggir**, er mjǫk vágskorin; **ganga** hǫf stór or útsjánum inn í jǫrðina.

Er þat kunnigt, at haf **gengr** frá Nǫrvasundum ok alt út til Jórsalalands.

Svíþjóð ina miklu **kalla** sumir menn eigi minni en Serkland it mikla, sumir **jafna** henni við Bláland it mikla.

[...] þá **kølluðu** þeir á nafn hans [...]

Hann **fór** opt svá langt í brott, at hann **dvaldisk** í ferðinni mǫrg misseri.

Óðinn **átti** tvá brøðr, **hét** annarr Vé, en annarr Vili; þeir brøðr hans **stýrðu** ríkinu, þá er hann **var** í brottu.

Óðinn **var farinn** langt í brott [...]

Óðinn **tók** hǫfuðit ok smurði urtum, þeim er eigi **mátti fúna**, ok **kvað** þar yfir galdra, ok **magnaði** svá, at þat **mælti** við hann ok **sagði** honum marga leynda hluti.

En þat **var bannat** með Ásum at **byggva** svá náit at frændsemi.

- Perskaitykite ir išverskite į lietuvių kalbą šį tekstą (dalį jo jau esate skaitę), ypatingą dėmesį šįkart kreipdami į pažymėtus veiksmažodžius:

Frá Hrungni jǫtni

[...] Þórr **var farinn** í Austrvega at **berja** troll, en Óðinn **reið** Sleipni í Jǫtunheima ok **kom** til þess jǫtuns, er Hrungnir **hét**. Þá **spýrr** Hrungnir, hvat manna sá er með gullhjálminn, er **ríðr** lopt ok lǫg, ok **segir**, at hann á furðu-góðan hest. Óðinn **sagði**, at þar vill hann **veðja** fyrir hǫfði sínu, at engi hestr **skal vera** jafngóðr í Jǫtunheimum. Hrungnir sagði, at sá **er** góðr hestr, en **hafa lézk** (= létsk) hann **mundu** miklu stórfetaðra hest; sá heitir **Gullfaxi**. Hrungnir **varð** reiðr ok **hleypr** upp á hest sinn ok **hleypir** eptir honum ok **hyggr at launa** honum ofrmæli. Óðinn **hleypti** svá mikit, at hann **var** á qǫru leiti fyrir, en Hrungnir var í svá miklum jǫtunmóð, at hann **fann** eigi fyrr en hann **sótti**¹ inn of Ásgrindr.

Ok er hann kom at hallardurum, **buðu** Æsir honum til drykkju. Hann **gekk** í hǫllina ok **bað fá** sér drykkju. **Váru** þá **teknar** þær skálar, er Þórr var vanr at drekka ór, ok **snerti** Hrungnir ór hverri. En er hann **gerðisk drukinn**,² þá **skorti** eigi stór orð. Hann **lézk** (=létsk) **skyldu taka** upp Valhǫll ok **fóra** í Jǫtunheima, en **sökkva** Ásgarði, en **drepa** goð ǫll, nema Freyju ok Sif **vill** hann heim **fóra** með sér. En Freyja **fór** þá at **skenkja** honum, ok **drekka** lézk (=létsk) hann **mundu** allt Ása ǫl.

Apie jotuną Hrungnirą

[...] Toras buvo išvykęs į rytus kautis su troliais, o Odinas nujojo Sleipnirą į Jotunheimus ir atvyko pas tą jotuną, kuris buvo vardu Hrungniras. Tada klausia Hrungniras, kas iš žmonių tas esąs su aukso šalmu, kuris joje oru ir vandeniui, ir sako, kad jis turi puikų žirgą. Odinas pasakė, kad jis gali lažintis iš savo galvos, kad joks žirgas nebus toks pat geras Jotunheimuose. Hrungniras atsakė, kad šis – geras žirgas, tačiau sakėsi pats turėsiąs daug eiklesnį žirgą. Šis vadinasi Auksakartis. Hrungniras įtūžė ir šoko ant savo žirgo ir vejasi jį, ketindamas atmokėti jam už pūtimąsi. Odinas joje taip smarkiai, kad vis būdavo priekyje ant kitos kalvelės, o Hrungniras buvo apimtas tokio didelio jotuno tūžmo, kad jis nė nepastebėjo, kaip įlėkė pro asų vartus.

O kai jis įėjo pro menės duris, asai pakvietė jį gėrimo. Jis įėjo į menę ir paprašė duoti jam gėrimo. Buvo tada paimtos tos taurės, iš kurių Toras buvo įpratęs gerti, ir išmaukė Hrungniras iš kiekvienos. O kai jis pasidarė girtas, tada nestokojo pasipūtusių žodžių. Jis sakėsi paimsiąs Valhalą ir perkelsiųjų į Jotunheimus, o Asgardą nugramzdinsiąs ir visus dievus nužudysiąs, tik Frėją ir Sivę ketina jis namo parsigabenti su savimi. O Frėja nuėjo tada [dar] įpilti jam, o jis išgersiųjų sakosi visą asų alų.

¹ Bendratis *sǫkja*.

² Bendratis *drekka*.

En er Ásum **leiddisk** ofrefli hans, þá **nefna** þeir Þór. Því næst **kom** Þórr í hollina ok **hafði** uppi á lofti hamarinn ok var allreiðr ok **spýrr**, hvern því **ræðr**, er jötnar hundvísir **skulu** þar **drekkja**, eða hvern **seldi** Hrungni grið **at vera** í Valhøll, eða hví Freyja **skal skenkja** honum sem at gildi Ása.

Þá **svarar** Hrungnir ok **sér** ekki vinaraugum til Þórs, **sagði**, at Óðinn **bauð** honum til drykkju ok hann var á hans griðum. Þá **mælis** Þórr, at þess boðs **skal** Hrungnir **iðrask**, áðr hann komi út.

Hrungnir **segir**, at Ása-Þór er þat lítill frami at drepa hann vápnlausan. Hitt er meiri hugraun, ef hann **þorir berjask** við hann at landamæri á Grjótúnagörðum.

– Ok **hefir** þat **verit** mikit fólksuverk, – sagði hann, – er ek **lét** eptir heima skjöld minn ok hein. En ef ek hefða hér vápn mín, þá skyldu vit nú reyna hólmgönguna. En at qðrum kosti **legg** ek þér við níðingsskap, ef þú **vill drepa** mik vápnlausan.

Þórr **vill** fyrir öngan mun **bila at koma** til einvígis, er honum **var** hólmr **skoraðr**, þvíat engi **hefir** honum þat fyrr **veitt**. **Fór** þá Hrungnir braut leið sína ok **hleypti** ákafliga, þar til er hann kom í Jötunheima, ok varð for hans allfræg með jötnum ok þat, at stefnula **var komit** á með þeim Þór. **Þóttusk** jötnar **hafa** mikit í ábyrgð, hvárr sigr fengi. Þeim var illt ván af Þór, ef Hrungnir létisk, fyrir því at hann var þeira sterkastr.

Þá **gerðu** jötnar mann á Grjótúnagörðum af leiri, ok var hann níu rasta hár, en þriggja breiðr undir hönd, en ekki **fengu** þeir hjarta svá mikit, at honum **sómdi**, fyrr en þeir tóku ór meri nökkurri, ok **varð** honum þat eigi stöðugt, þá er Þórr kom.

Hrungnir **átti** hjarta þat, er frægt er, af hqðum steini ok tindótt með þrim hornum, svá sem síðan er gert var ristubragð þat, er Hrungnishjarta heitir. Af steini var ok hqfuð hans. Skjöldr hans var ok steinn, víðr ok þjokkr, ok hafði hann skjöldinn fyrir sér, er hann **stóð** á Grjótátúnagörðum ok **beið** Þórs, en hein hafði hann fyrir vápn ok **reiddi** of qxl ok var ekki dælligr. Á aðra hlið honum stóð leirjötunninn, er **nefndr** er Mqkkurkálfi, ok

O kai asams įgrįso jo pūtimasis, tada pakviečia jie Torą. Netrukus atvyko Toras į menę ir buvo iškėlęs kūįį ir buvo perpykęs ir klausia, kas taip tvarko, kad išmintingi jotunai ten gertų, arba kas suteikė Hrungnirui saugumą būti Valhaloje arba kodėl Frėja turi pilti jam gėrimo tartum asų vaišėse.

Tada atsako Hrungniras ir žiūri nedraugiškomis akimis į Torą; sakė, kad Odinas pakvietė jį gėrimo ir jis buvo čia su jo suteiktu saugumu. Tada sako Toras, kad šito kvietimo Hrungniras dar pasigailės, nespėjęs išeiti lauk.

Hrungniras sako, kad Asų Torui yra menka garbė nužudyti jį beginklį. Kas kita būtų didesnis vyriškumo išbandymas, jeigu jis išdrįs kautis su juo ties Akmenų Kiemo Sodžiaus riba.

– Ir yra nutikęs labai kvailas dalykas, – sakė jis, – kad aš palikau namie savo skydą ir pustyklę. O jeigu aš turėčiau čia savo ginklus, tai mudu dabar pat susikautume holmgango dvikovoje. O kitu atveju apkaltinsiu tave niekšiškumu, jeigu tu norėsi nužudyti mane beginklį.

Toras jokių būdu nenori vengti stoti į dvikovą, kai jam metamas iššūkis, mat niekas anksčiau nėra to jam padaręs. Iškeliavo tada Hrungniras šalin savo keliu ir jojo kiek įkabindamas, kol parjojo į Jotunheimus ir jo žygys tapo plačiai pagarsėjęs tarp jotunų ir tai, kad susirėmimas numatytas tarp jų su Toru. Jotunai manėsi turį daug bėdos, žiūrint, katras pelnys pergalę. Jiems reikėjo tikėtis blogo iš Toro, jeigu Hrungniras žus, nes jis buvo jų stipriausias.

Tada padarė jotunai vyrą Akmenų Kiemo Sodžiuje iš molio, ir buvo jis devynių mylių ūgio, ir trijų – pločio po pažastimis, tačiau nerado jie širdies tokios didelės, kad jam tiktų, kol neišėmė iš vienos tokios kumelės, ir buvo jam [ta širdis] ne narsi, kai atvyko Toras.

Hrungniras turėjo tą širdį, kuri yra pagarsėjusi, iš kieto akmens ir rantuota su trimis išsikišimais, taip kaip nuo tada daromas tas raižytinis ženklas, kuris vadinasi „Hrungniro širdis“. Iš akmens buvo ir jo galva. Skydas jo buvo irgi akmuo, platus ir storas, ir laikė jis skydą priešais save, kai stovėjo prie Akmenų Kiemo Sodžiaus ir laukė Toro, o pustyklę turėjo jis už ginklų ir buvo užsikėlęs ant pečių ir buvo ne malonus pažiūrėti. Prie vieno šono jam stovėjo molinis jotunas, kuris vadinamas

var hann allhræddr. Svá er sagt, at hann **meig**, er hann **sá** Þór.

Þórr fór til hólmstefnu ok með honum Þjálfí.

Þá **rann** Þjálfí fram at, þar er Hrungnir stóð, ok **mælti** til hans:

– Þú **stendr** óvarliga, jötunn, hefir skjöldinn fyrir þér, en Þórr **hefir sét** þik, ok **ferr** hann it neðra í jörðu, ok **mun** hann **koma** neðan at þér."

Þá **skaut** Hrungnir skildinum undir fœtr sér ok stóð á, en **tvíhendi** heinina. Því næst **sá** hann eldingar ok **heyrði** þrumur stórar. Sá hann þá Þór í ásmóði. Fór hann ákafliga ok **reiddi** hamarinn ok **kastaði** um langa leið at Hrungni. Hrungnir **fórir** upp heinina báðum höndum ok kastar í mót. Mótir hon hamrinum á flugi, heinin, ok brotnar sundr heinin. Fellr annarr hlutr á jörð, ok **eru** þar af **orðin** öll heinberg. Annarr hlutr **brast** í höfði Þór, svá at hann **fell** fram á jörð. En hamarrinn Mjöllnir kom í mitt höfuð Hrungni ok **lamdi**³ hausinn í smán mola, ok fell hann fram yfir Þór, svá at fœtr hans **lá** of háls Þór. En Þjálfí **vá** at Mjokkurkálf, ok fell hann við lítinn orðstír.

Þá **gekk** Þjálfí til Þórs ok **skyldi taka** fót Hrungnis af honum ok **gat** hvergi **valdit**. Þá **gengu** til Æsir allir, er þeir **spurðu** at Þórr var fallinn, ok **skyldu taka** fótinn af honum ok **fengu** hvergi **komit**.

Þá kom til Magni, sonr Þórs ok Járnsöxu. Hann var þá þrínættir (kitame rankraštyje: þrívetr). Hann kastaði fœti Hrungnis af Þór ok mæltir:

– Sé þar ljótan harm, faðir, er ek kom svá síð. Ek **hygg**, at jötun þenna **mundak hafa lostit** í Hel með hnefa mér, ef ek hefða fundit hann.

Þá stóð Þórr upp ok **fagnaði** vel syni sínum ok **sagði** hann **mundu verða** mikinn fyrir sér.

– Ok **vil** ek, – sagði hann, – **gefa** þér hestinn Gullfaxa, er Hrungnir **hefir átt**.

Þá **mæltir** Óðinn ok **sagði**, at Þórr **gerði** rangt, er hann **gaf** þann inn góða hest gýgjarsyni, en eigi fœður sínum.

Mokurkalviu, ir jis buvo visas persigandęs. Sakoma, kad pamatęs Torą jis apsimyžo.

Toras atvyko į dvikovą, ir su juo Tjalvis.

Tada Tjalvis nubėgo į priekį, ten, kur stovėjo Hrungniras, ir tarė jam:

– Neatsargiai stovi, jotune, laikydamas skydą priešais save, o Toras tave pamatė ir jis atlekia požemiu ir užpuls tave iš apačios.

Tada šovė Hrungniras skydą sau po kojomis ir atsistojo ant jo, o abiem rankom laikė pustyklę. Tada pamatė jis žaibus ir išgirdo didžiulius griautinius. Išvydo jis tada Torą aso tūžme. Lėkė jis kiek įkabindamas ir iškėlė kūjį ir metė iš tolo į Hrungnirą. Hrungniras užsimojo pustykle abiem rankom ir metė priešpriešiais. Atsitrenkia ji į kūjį skriedama, ir skyla perpus pustyklė. Nukrenta viena dalis ant žemės, ir yra iš ten atsiradę visos galastuvams tinkamos uolos. Kita dalis įsmigo į galvą Torui, taip, kad jis parpuolė kniūbsčias ant žemės. O kūjis Mjólniras pataikė į vidurį galvos Hrungnirui ir suknežino kiaušą į mažus šipulėlius, ir jis parpuola kniūbsčias ant Toro, taip, kad jo koja guli ant kaklo Torui. O Tjalvis stojo prieš Mokurkalvį, ir jis krito su menka garbe.

Tada nuėjo Tjalvis prie Toro ir ketino nuimti Hrungniro koją nuo jo, bet nevaliojo. Tada priėjo visi asai, kai jie sužinojo, kad Toras parpuolęs, ir ketino nuimti koją nuo jo, bet nejstengė.

Tada atėjo Magnis, Toro ir Jarnsaksos sūnus. Jis tada buvo trijų naktų (kitame rankraštyje: trijų žiemų) amžiaus. Jis numetė Hrungniro koją nuo Toro ir sako:

– Kaip apmaudu, tėve, kad aš atvykau taip vėlai. Manau, kad jotuną šitą būčiau užmušęs (pasiuntęs į Helį) sau kumščiu, jeigu būčiau susitikęs jį.

Tada atsistojo Toras ir džiugiai pasveikino savo sūnų ir pasakė jį tapsiant tikrą didžiavyrį.

– Ir aš atiduodu, – kalbėjo jis, – atiduodu tau žirgą Auksakartį, kuris anksčiau priklausė Hrungnirui.

Tada prabyla Odinas ir tarė, kad Toras neteisingai pasielgė, kuomet atidavė tą šaunųjį žirgą jotunės sūnui, o ne savam tėvui.

³ Bendratis – *lemja*.

Þórr **fór** heim til Þrúðvanga, ok **stóð** heinin í hǫfði honum. Þá **kom** til vǫlva sú, er Gróa **hét**, kona Aurvandils ins frókna. Hon **gól** galdra sína yfir Þór, til þess er heinin **losnaði**. En er Þórr **fann** þat ok **þótti** þá ván, at braut mundi **ná** heininni, þá **vildi** hann **launa** Gró lækningina ok **gera** hana fegna, **sagði** henni þau tíðendi, at hann **hafði vaðit** norðan yfir Élivága ok **hafði borit** í meis á baki sér Aurvandil norðan ór Jötunheimum, ok þat til jartegna, at ein tá hans **hafði staðit** ór meisinum, ok **var** sú **frerin**,⁴ svá at Þórr **braut** af ok **kastaði** upp á himin ok **gerði** af stjörnu þá, er **heitir** Aurvandilstá. Þórr **sagði**, at eigi **mundi**⁵ langt til at Aurvandill **mundi**⁵ heim, en Gróa **varð** svá fegin, at hon **mundi**⁶ önga galdra, ok **varð** heinin eigi lausari ok **stendr** enn í hǫfði Þór; ok er þat boðit til varnanar at **kasta** hein of gólf þvert, þvíat þá **hrórisk** heinin í hǫfði Þór.

Eptir þessi sögu **hefir ort** Þjóðólfr hvinverski í Haustlǫng. Svá **segir** þar:

Eðr of sér er **jǫtna**
ótti lét of **sóttan**
hellis þorr á **hyrjar**
haug Grjótúna **baugi**;
ók at ísarnleiki
Jarðar sunr, en **dundi**
— **móðr** svall **Meila bróður** —
mána vegr und **hánun**.

Toras grįžo namo į Trúðvangus, o pustyklė styrojo jo galvoje. Tada atvyko ta volva, kurios vardas Groa, Aurvandilio Narsiojo žmona. Ji giedojo savo užkalbėjimus viršum Toro tol, kol pustyklė atsipalaidavo. O kai Toras tai pajuto ir tikėjosi, kad netrukus pasieks pustyklę, tada norėjo jis atsilyginti Groai už gydymą ir pradžiuginti ją, – papasakojo jai tas naujienas, kad jis buvo bridęs iš šiaurės per Elivagų upes ir buvo nešęs pintinėje sau ant nugaros Aurvandilį iš šiaurės, iš Jotunheimų, ir tai, kaip įrodymą, kad vienas jo kojos pirštas buvo išsikišęs iš pintinės, ir tasai buvo nušalęs, taip, kad Toras nulaužė ir užmetė ant dangaus ir padarė iš jo žvaigždę tą, kuris vadinasi „Aurvandilio kojos pirštas“. Toras pasakė, kad nebetruksią ilgai, kol Aurvandilis grįšias namo, o Groa pasidarė tokia nudžiugusi, kad ji nebepresiminė jokių užkalbėjimų, ir pustyklė nebesidarė labiau atsipalaidavusi, ir tebestyro Torui galvoje; ir tai yra žinia persergėjimui mesti (t. y., perspėjimas, kad niekas nemestų) pustyklės skersai per grindis, nes tada juda pustyklė galvoje Torui.

Pagal šį pasakojimą sukūrė eiles Tjodolvas iš Hviniro drapoje „Ilga kaip ruduo poema“. Taip sakoma ten:

Dar **regét** ant **rato** [1],
irštvos pirkšnių kedre [2],
kaip Grjótūno [3] **lankyti**
tursų traukė **šiurpas**.
Jordès sūnus darda
kovon, kad net **dunda**
— **Meilio brolis** [4] **šėlsta** —
mėnulio po juo **kelias**.

[1] Ratas – skydas.

[2] Irštvos (t. y., urvo) pirkšnys (t. y., žarijos, kibirkštys) – auksas, jo kedras – karžygys.

[3] Grjótún – paž. Akmenų kiemas.

[4] Tursų (jotunų) šiurpas, Jordès sūnus, Meilio brolis – Toras.

⁴ Bendratis *frjósa*.

⁵ Bendratis *munu* – pagalbinis veiksmazodis, rodantis, kad kažkas įvyks ateityje arba kad kažkas yra labai tikėtina.

⁶ Bendratis *muna* ‘prisiminti’.

Knáttu **ǫll**, en **Ullar**
endilág fyrir mági
grund var **grápi** hrundin,
ginnunga vé brinna
þá er **hofregin** **hafrar**
hógreiðar fram drógu
— **seðr** **gekk** **Svǫlnis** **ekkja**
sundr — at Hrunnis **fundi**.

J vanagų šventovės [5]
visas tėvulis Ulio [6]
liepsnų svaide pliūpsniais,
kruša dirvą [7] krušo, —
ožiai tuomet važio
Tiūrą [8] traukė spėriai
— Jordė [9] ėmė erdėt —
su Hrungniru **rungtis**.

[5] Mėnulio kelias, vanagų šventovė – dangus.

[6] Ulio patėvis – Toras.

[7] Dirva – žemės heiti.

[8] Važio Tiūras – Toras. Važis – jo stebuklingosios
vežėčios-skraiduolės, kurias traukia du ožiai.

[9] Jordė (orig. Svölno, t. y., Odino našlė) – Žemė.
Ji yra ir Toro motina.

Þyrmðit **Baldrs** of **barmi**
— **berg** — **sólgnum** þar **dólg**
— **hrístusk**, **björg** ok **brustu**,
brann upphiminn — **manna**;
mjök frá ek **móti** hrökkva
myrkbeins Haka **reinar**,
þá er **vígligan**, **vǫgna**
vátt, sinn bana **þátti**.

Niršus **Baldro** brolis [10] —
Gūbriai, **kauprės** guro,
dangus ugnų skendo —
turso [11] netausojo.
Hakio **brikų** klonio
kaulo **sargas** [12] **veržės**
kovon, **varžovą** savo
paregėjęs nartų.

[10] Baldro brolis – Toras (ir Toras, ir Baldras yra
Odino sūnūs).

[11] Tursas – jotunas, čia: Hrungniras.

[12] Hakis – jūrų dievas; jo brikai – laivai; jų klonis
– jūra; jos kaulas – uola; jos sargas – jotunas

Brátt fló **bjarga** gæti
— **þond** ollu því — **randa**
ímunfǫlr und **iljar**
íss; vildu svá **dísir**.
Varðat **hoggs** frá **hǫrðum**
hraundrengr þaðan **lengi**
trjónu **trǫlls** of **rúna**
tíðs fjǫllama at **bíða**.

Tuoj po padais sprūdo —
dievų valia buvo,
deivės taip geidavo —
žiedo ledas [13] tursui.
Mjölno bičiulis [14]
dikto laukti smūgio
riedulyno ponui [15]
kažin kiek neteko.

[13] Žiedo ledas – skydas. Skydas atsidūrė
Hrungnirui po padais, t. y., šis ant jo atsistojo.

[14] Mjölno bičiulis – Toras.

[15] Riedulyno ponas – jotunas, čia: Hrungniras.

Fjǫrspillir lét **falla**
fjálfrs ólágra **gjálfra**
þǫlverðungar **Beja**
bólm á randar **hólmi**.
Þar hné **grundar** **gilja**
gramr fyrir skǫrpum **hamri**

Belio karių [16] būrio
gyvasties griovėjas [17]
audrų staklės lokį [18]
parvertė ant skydo.
Daubų ten sukniubo
viešpats [19], kuomet priešas

en **berg-Dana** **bagði**
brjótr við **jǫrmunþrjóti**.

slėnių danų [20] *savo*
kūju *aštriu tvojo*.

- [16] Belio kariai – jotunai.
[17] Jotunų gyvasties griovėjas – Toras.
[18] Audrų stakla (užuoglauda) – kalno urvas; jo lokys – jotunas.
[19] Daubų viešpats – jotunas.
[20] Slėnių danai – jotunai; jų priešas – Toras.

Ok **harðbrotin** **herju**
heimpinguðar **Vingnis**
hvein í **hjarna mǫni**
hein at **grundar sveini**,
þar svá **eðr** í **Óðins**
ólaus **burar hausi**
stála vikr of **stokkin**
stóð Eindriða blóði,

Gobšaus turso bobšės
vaišnoros [21] paplaiša
budės kraigan bedės
momens [22] Žemės sūnui [23].
Styrojo įstrigus
Odino gentainio [24]
kaukolėj pustyklė,
kraujais apsiliejus,

- [21] Gobšo turso bobšė – jotunė; jos vaišnora (svetys) – jotunas.
[22] Momens kraigas – kaukolė, kiaušas.
[23] Žemės (Jordės) sūnus – Toras.
[24] Odino gentainis – Toras.

áðr *ór* **hneigihlíðum**
hárs *ql*-**Gefjun sára**
reiðitýrs it **rauða**
ryðs *hǫlibǫl* **gǫli**.
Gǫrla lít ek á **Geitis**
garði þær of **farðir**.
Baug þá ek **bifum fáða**
bifkleif at Þorleifi.

kol *raudoną gludę*
kerais *ėmė Groa*
traukti iš pašlaitės
žaidų Tiūro šiurpės [25].
Torleivas *man skyrė*
siaubais išdabintą
žiedo uolą; žygiai
nuožmūs šie ją puošia.

- [25] Žaidų Tiūras – Toras. Šiurpės (t. y., plaukų) pašlaitė – kiaušas, galva, kaukolė.

Cituojuama pagal: [Snorri Sturluson. Skáldskaparmál. 1. Introduction, Text and Notes. Edited by Anthony Faulkes. London, Viking Society for Northern Research, 1998](#) (20–24 pusl.).